

มโนทัศน์เรื่องความเห็นแก่ตัวตามทรรศนะของโทมัส ฮอบส์

The concept of the selfish in Thomas Hobbes

มณเฑียร อรรถาวาที

Montien Attahavatee

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

Institute of Trainer Monk Development

Corresponding Author Email: montien.attahavatee@gmail.com

Received: June 1, 2020; Revised: June 15, 2020; Accepted: June 30, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความเห็นแก่ตัวในแนวคิดของโทมัส ฮอบส์และวิเคราะห์ความเห็นแก่ตัวในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องความเห็นแก่ตัวของโทมัส ฮอบส์พิจารณาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการสุขและเกลียดความทุกข์ เมื่อมีสถานการณ์ที่มนุษย์จำเป็นต้องทำบางอย่างเพื่อสนองต่อความต้องการของตนเองจึงแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัว เพราะการกระทำที่สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่ตนเองไม่ใช่การดำเนินชีวิตที่ดี และเมื่อวิเคราะห์ความเห็นแก่ตัวจะพบว่า ความเห็นแก่ตัวมีเฉพาะกับบุคคลแต่ละคนเท่านั้น ไม่มีเงื่อนไขที่ตายตัวในสังคม และมีโอกาสที่มนุษย์จะทำลายข้อตกลงที่มีร่วมกันได้ตลอดเวลา เพราะเหตุนี้ ทำให้มนุษย์อยู่สภาวะสงครามที่ทุกคนต่างไม่สามารถประเมิณสถานการณ์ และความเข้าใจในทัศนคติของแต่ละบุคคลได้ จึงต้องมีความจำกัดความเห็นแก่ตัวที่กลายเป็นความเข้าใจผิด

คำสำคัญ : โทมัส ฮอบส์, ความเห็นแก่ตัว, แนวคิด

Abstract

In this article, it was purposely made to study the concept of selfishness in Thomas Hobbes' viewpoint and then analyzing it in light of human being's living life. This is a documentary research done by studying textbooks and

related articles. It was found that the concept of selfishness in Thomas Hobbes's viewpoint considers nature of man who really desires happiness and hates suffering. When one is under some circumstances, one needs to do something to satisfy oneself and thereby expressing such selfishness due to wanting to precipitate suffering. Such suffering is not a kind of good life. When it is critically examined, selfishness belongs to individual only. Since there are no fixed conditions in a society, then man can destroy the social contract at all times. Therefore, man is always under the state of war; no one can predict what is going to happen and what kind of attitude one is possessing. So, selfishness is always caused resulting in misunderstanding.

Keyword: Thomas Hobbes, the selfish, the concept

บทนำ

ปัญหาของมนุษย์ยังมีความสับสนว่า คำตอบของการกระทำที่ถูกต้องในความเห็นแก่ตัวของมนุษย์คืออะไร ในแนวคิดที่มองว่า ความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับความชั่ว การเอารัดเอาเปรียบ การไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นสิ่งที่สร้างสังคมให้เกิดความไม่สงบสุข แต่แนวคิดความเห็นแก่ตัวก็เป็นเครื่องมือที่แสดงถึงความอ่อนใจ ความสบายใจ และให้ความมั่นคงทางจิตใจ ซึ่งมีมุมมองของโทมัส ฮอบส์ ได้อธิบายต่อปัญหานี้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์คือ ความเห็นแก่ตัว โดยเขากล่าวว่า ความสุข คือสิ่งที่มนุษย์ควรแสวงหา และควรหลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด มองได้ว่าชีวิตที่ดีก็คือ รักสุขเกลียดทุกข์นั่นเอง ซึ่งแนวคิดความเห็นแก่ตัวของมนุษย์มีผลลัพธ์อย่างไร ที่นำไปพัฒนาต่อการกระทำในระหว่างบุคคล และความต้องการความสุขในสังคมได้อย่างไร จึงได้นำเสนอมุมมอง และคำอธิบายของโทมัส ฮอบส์ ได้ดังนี้

ปัญหาประเด็นแรกว่า ความเห็นแก่ตัวในแนวคิดของโทมัส ฮอบส์คืออะไร โดยศึกษาถึงความหมาย และข้อคำถามในการกระทำความดีของตนเอง รวมถึงความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อกันตามความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐานนิสัยที่แสดงออกมาของบุคคล ปัญหาประเด็นที่สองว่า ความเห็นแก่ตัวในระหว่างบุคคลเป็นอย่างไร โดยพิจารณาจากความสำคัญเรื่อง มุมมองของธรรมชาติในระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ที่เชื่อว่า มีสงครามในระหว่างมนุษย์ทุกผู้ และพร้อมที่จะเกิดการแย่งชิงสิ่งที่ดีที่สุดในระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และสมควรกระทำในฐานะเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์หรือไม่ ซึ่งเป็นความสำคัญได้ว่า เมื่อต่างฝ่ายมีความต้องการเหมือนกัน เราจึงควรมีการกระทำในระหว่างบุคคลเป็นอย่างไร

ปัญหาประเด็นที่สามว่า การวิเคราะห์ความเห็นแก่ตัวมีคำตอบที่ถูกต้องชัดเจนในการกระทำต่อตนเอง และผู้อื่นอย่างไร โดยพิจารณาข้ออ้างที่ว่า ความสุขสบาย ความพึงพอใจ เป็นสิ่งที่ดีที่สุดเฉพาะตน ดังนั้น มนุษย์จึงควรกระทำ และไม่ควรกระทำต่อตนเอง และผู้อื่นอย่างไร ซึ่งแนวคิดที่เข้าใจ และพึงพอใจในความเห็นแก่ตัวของตนเอง ยังต้องคำนึงถึงบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน ที่มองว่า “มนุษย์เกิดมาเพื่อดูแลหล่อเลี้ยง คำจูงใจให้กายมีความสุขสมบูรณ์ ให้เป็นฐานรองรับการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องของจิต จนกว่าจิตจะรู้ถูกต้องอย่างสมบูรณ์ มีผลทำให้จิตมีภาวะปลอดโปร่งจากความดิ้นรนทั้งปวง” (ระวี ภาวิไล, 2554) ดังนั้น เหตุผลในแนวความคิดความเห็นแก่ตัวตามที่เสนอของโทมัส ฮอบส์ จะอ้างถึงความหมายเกี่ยวกับการกระทำเพื่อสร้างความเข้าใจในธรรมชาติของความเห็นแก่ตัว และเพื่อนำเสนอแนวคิดที่แตกต่างที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของผู้อื่นในสังคม

ข้อบ่งชี้ที่ควรเลือกพิจารณาแนวความคิดความเห็นแก่ตัวของบุคคลกับการอยู่ร่วมกันเป็นฐานให้ได้คำอธิบายใหม่ได้ว่า “ความเห็นแก่ตัวเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดี และหลีกเลี่ยงความเข้าใจที่ผิดของตนเอง และในระหว่างบุคคล” ที่โทมัส ฮอบส์ ชี้ให้เห็นว่า ถ้าหากเราไม่มีความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ที่แท้จริง ผลลัพธ์ที่จะตามมาคือ การแก้ไขปัญหาล่วงละเมิดที่มีต่อกัน อาจจะได้ถูกคำนึงถึง การกระทำทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการเอารัดเอาเปรียบสาธารณะประโยชน์ของสังคมจะเกิดขึ้น บทความนี้จึงต้องการเสนอแนวคิดเรื่องความเห็นแก่ตัวและวิเคราะห์ความเห็นแก่ตัวในการดำเนินชีวิตของโทมัส ฮอบส์

แนวความคิดความเห็นแก่ตัวตามที่เสนอของโทมัส ฮอบส์

การศึกษาชีวิตที่ดีในทฤษฎีจริยศาสตร์ ของ โทมัส ฮอบส์ (1588-1679) งานของเขาได้กล่าวถึงความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก เมื่อมนุษย์ต้องอยู่ในสภาวะที่สังคมเกิดสภาวะที่ล่มสลายต้องปกป้องตนเองนั้น เมื่อนั้นมนุษย์จะเป็นเช่นใด ฮอบส์ได้ให้คำอธิบายอย่างละเอียดถึงขั้นตอนที่จำเป็นในการออกจากสถานการณ์ที่เป็นดังฝันร้ายของสภาวะธรรมชาติ ไปสู่สังคมที่ปลอดภัยและพอทนอยู่ได้ “เลวีอาธาน” คือสัตว์ร้ายใต้ทะเลขนาดมหึมาที่ถูกกล่าวถึงในพระคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งฮอบส์ใช้เพื่อเป็นการอ้างถึงอำนาจอันยิ่งใหญ่ของรัฐ เลวีอาธานของฮอบส์ เปิดฉากด้วยภาพของยักษ์ที่ยืนตระหง่านอยู่ข้างเชิงเขาถือดาบและคทาอยู่ในมือ ร่างของยักษ์ประกอบขึ้นด้วยร่างของผู้คนตัวเล็ก ๆ จำนวนมาก ยักษ์คือ ตัวแทนอำนาจของรัฐที่มีศรัทธาเป็นองค์อธิปัตย์ ฮอบส์เชื่อว่า หากปราศจากองค์อธิปัตย์ ทุกสิ่งจะพังทลาย และสังคมจะเสื่อมสลายกลายเป็นปัจเจกชนที่พร้อมจะฉีกเนื้อทั้งคนอื่น ๆ เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยเพื่อเอาตัวรอด (ไนเจล วอร์เบอร์ตัน, 2556) ซึ่งมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ความเห็นแก่ตัวไม่ได้น่ารังเกียจ ความเห็นแก่ตัวเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการความสุข และหลีกเลี่ยงความทุกข์ ความเจ็บปวดในฐานะที่เป็นพื้นฐานให้มนุษย์เลือกตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ถูก หรือเป็นสิ่งที่ผิด โดยผ่านการรับรู้ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางตา และทางกายสัมผัส ความเห็นแก่ตัวจึงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ในองค์ประกอบของร่างกายมนุษย์ในทุกคน และยังมองว่า ในทุกการกระทำของมนุษย์มาจากความเห็นแก่ตัวที่ต้องการความสุข และหลีกเลี่ยงความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นทั้งสิ้น

ลักษณะของความเห็นแก่ตัวของบุคคลเป็นการกระทำเพื่อสนองต่อความต้องการทางร่างกายด้วยปัจจัยใด ๆ หรือการกระทำใด ๆ และสามารถรักษาชีวิตของตนให้อยู่รอดปลอดภัย ไม่ให้พบกับความทุกข์ ความเจ็บปวดที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน และการดำเนินชีวิตในอนาคต ลักษณะความเห็นแก่ตัวของบุคคลจึงเป็นสิ่งที่บุคคลอยากความสุขทางวัตถุอย่างพอเพียง หรือมากกว่า เพื่อเก็บสะสมให้พบกับความสุขที่มั่นคงยืนนาน การกระทำใด ๆ ในปัจจุบัน และมีความคาดหวังกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นอนาคต ล้วนมีจุดมุ่งหมายปลายทางเพื่อปกป้องตนเองให้พบกับความสุขทั้งสิ้น

การเลือกกระทำเพื่อให้ตนเองมีความสุขไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ซึ่งพบได้ว่า ถ้าสังคมของมนุษย์ได้เข้าไปอยู่ในสถานะที่ถูกฉฉฉฉแล้ว มนุษย์จะอยู่อย่างไร และเมื่อไหร่ที่จะมีสิ่งอันนำมนุษย์ไปอยู่ในสถานะฉฉฉฉที่สังคมของมนุษย์จะต้องต่อสู้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่โดยปลอดภัย ไม่มีสิ่งที่ทำให้ต้องหวาดกลัว มนุษย์จะต้องมีการแสดงความเห็นแก่ตัวออกมาเพื่อรักษาประโยชน์ของตนทุกวิถีทางที่จะสามารถกระทำได้ให้กับการตอบสนองความต้องการของตนเอง ฮอบส์ ได้เรียกสิ่งนี้ว่า “ สงครามของการต่อต้านทุกสิ่งทุกอย่าง ” (Samuel, Enoch, Stumpf, 1971) ด้วยเหตุนี้ เมื่อบุคคลเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่คับขัน จึงมีแรงกดดันที่มีอำนาจบังคับในทุกการกระทำเพื่อปกป้องตนเองให้อยู่รอดปลอดภัย และมีสิทธิความเท่าเทียมกันที่จะเลือกกระทำให้หลีกเลี่ยงป้องกันตนเองจากความเจ็บปวดที่อาจเกิดขึ้น

ทำไมบุคคลถึงต้องมีความเห็นแก่ตัว เพราะว่า ความเห็นแก่ตัวเป็นความเท่าเทียมกัน เป็นความเสมอภาคที่อ้างถึงความเป็นธรรมชาติที่มนุษย์ต้องการความสุขให้มากที่สุด ยาวนานที่สุด “จากความสามารถที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในความหวังที่จะได้ตามจุดหมายของเรา และด้วยเหตุนี้ถ้ามนุษย์สองคนปรารถนาในสิ่งเดียวกัน ซึ่งเขาทั้งสองไม่อาจใช้ร่วมกันได้ เขาก็จะกลายเป็นศัตรูกัน และเพื่อให้ได้มาซึ่งจุดหมายของตน ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือความอยู่รอดของตนเอง และบางทีก็เป็นความสุขล้วนๆ ของตนเอง พวกเขาจึงพยายามทำลายหรือไม่ก็กดขี่ข่มเหงซึ่งกันและกัน และสิ่งที่ตามมาก็คือ เมื่อผู้รุกรานไม่มีอะไรจะต้องกลัวมากไปกว่าพลังของมนุษย์อีกผู้หนึ่งเพียงผู้เดียวแล้ว ถ้าเขาเริ่มปลูกหวานสร้าง หรือเป็นเจ้าของตำแหน่งที่สะดวกสบาย เขาอาจคาดได้ว่า ผู้อื่นจะรวมตัวกันมา พร้อมทั้งจะรับและคร่ำสิ่งต่างๆ ไปจากเขา

ซึ่งก็ไม่ใช่ว่าไปแค่เพียงผลพวงของแรงงานของเขาเท่านั้น แต่รวมทั้งชีวิตหรือเสรีภาพของเขาด้วย และผู้ที่มารุกรานเองก็จะตกอยู่ในอันตรายจากผู้อื่นแบบเดียวกันนี้อีก” (เนืองน้อย บุญยเนตร, 2552)

ถ้าบุคคลไม่ต้องการเป็นคนเห็นแก่ตัวจะเป็นอย่างไร มองว่า บุคคลไม่สามารถอดทนต่อความทุกข์และความเจ็บปวด ซึ่งเป็นสิ่งที่เรากลัวและหาทางป้องกันหลีกเลี่ยงในการดำเนินชีวิตของตนเอง โทมัส ฮอบส์ กล่าวว่า “ดังนั้น ในธรรมชาติของมนุษย์ เราจะพบสาเหตุใหญ่สามประการของการทะเลาะเบาะแว้ง ประการแรกการแข่งขันทำให้มนุษย์รุกรานเพื่อผลประโยชน์ ประการที่สองความไม่ไว้วางใจเพื่อความปลอดภัย ประการที่สามเกียรติศักดิ์เพื่อชื่อเสียงเกียรติยศ โดยประการแรกจะใช้ความรุนแรงเพื่อให้ตนเป็นเจ้าเหนือบุคคลของมนุษย์ผู้อื่น เหนือภรรยา บุตร และวิญญูของมนุษย์ผู้อื่น ประการที่สองเพื่อปกป้องสิ่งเหล่านี้ และประการที่สามเพื่อสิ่งเบ็ดเตล็ดอย่างอื่น เช่น ถ้อยคำที่ไพเราะ การยิ้ม ความเห็นที่ต่างออกไป”(เนืองน้อย บุญยเนตร, 2552)

สรุป ความเห็นแก่ตัวไม่ได้เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ โดยพิจารณาจาก 1. มนุษย์ต้องการความสุข 2. มนุษย์ต้องการหลีกเลี่ยงความทุกข์ 3. ทั้งความสุขและความทุกข์เป็นผู้บงการในทุกการกระทำของมนุษย์ เพราะว่า ความสุขของตนเองไม่ได้มีค่ามากกว่าหรือน้อยกว่าความสุขของคนอื่นๆ เราต้องเลือกระหว่างการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุข และก็ต้องเลือกการกระทำให้เกิดความทุกข์น้อยที่สุดแก่ตนเอง ซึ่งถ้าเรารู้ว่า การกระทำที่สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่ตนเองแล้วเรายังจะกระทำจึงไม่ใช่การดำเนินชีวิตที่ดี ฉะนั้น แนวคิดความเห็นแก่ตัวจึงเป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาไตร่ตรองก่อนเลือกตัดสินใจในการกระทำใดๆ ด้วยความเข้าใจในอำนาจที่บงการของมนุษย์ที่พร้อมจะยอมรับ หรือมีสิทธิที่จะปฏิเสธเงื่อนไขหรือข้อตกลงใดๆ ที่จะนำมาสู่การดำเนินชีวิตที่ดีได้

2. ความเห็นแก่ตัวร่วมมือกันได้ในระหว่างบุคคล

ความเห็นแก่ตัวสามารถร่วมมือกันได้ในระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ เมื่อในระหว่างบุคคลต่างก็ร่วมมือกันปกป้องความสุข ในสิ่งที่เราเรียกว่า การกระทำที่เป็นความดี จำนวนผลลัพธ์ของความพึงพอใจ และความพยายามที่จะรักษาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่เป็นความดี และจำนวนผลลัพธ์ของความพึงพอใจ ด้วยเพราะเหตุนี้ เราจึงไม่สามารถกล่าวได้ว่า ความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำเฉพาะตนเองเท่านั้น ไม่ได้เป็นความดี และไม่ได้ทำให้ระหว่างบุคคล หรือสังคมขาดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การทบทวนความคิดหรือความรู้สึกของบุคคลเป็นลักษณะของความมีอยู่ร่วมกันในระหว่างบุคคล ได้แก่ หรือการรักษาปกป้องภัยต่างๆ การรุกรานจากศัตรู การช่วยกันป้องกันจากธรรมชาติ โรคระบาดที่อาจเกิดขึ้นได้ โทมัส ฮอบส์กล่าวว่า “กฎธรรมชาติ เป็นหลักการ

หรือกฎโดยทั่วไป ซึ่งค้นพบได้โดยเหตุผลซึ่งห้ามมนุษย์ทำในสิ่งที่จะเป็นภัยต่อชีวิตของเขาเอง หรือห้ามทำสิ่งซึ่งจะพลาเอาสิ่งที่จำเป็นในการรักษาชีวิตของเขาไป และไม่ให้ละทิ้งสิ่งที่เขาคิดว่าควรรักษาไว้” (เนืองน้อย บุญยเนตร, 2552) และด้วยเหตุผลสิ่งที่มุ่งร้ายที่จะเข้ามาจากภายนอก ความร่วมมือกันที่จะรักษาความเป็นปกติสุข การรักษาชีวิตของตนเองจึงเกิดขึ้นได้ การร่วมมือกันในระหว่างบุคคลมาจากความเห็นแก่ที่แสดงออกมาจำนวนมากที่สุด เพื่อปกป้องตนเองให้มากที่สุด และรักษาความเป็นปกติสุขให้ยาวนานที่สุด โทมัส ฮอบส์กล่าวว่า “เนื่องจากสภาวะของมนุษย์เป็นสภาวะของสงครามระหว่างมนุษย์ทุกคนกับมนุษย์ทุกคน ซึ่งเป็นกรณี queทุกคนถูกควบคุมโดยเหตุผลของเขาเอง และไม่มีอะไรเลยที่เขาอาจนำมาใช้เพื่อประโยชน์มาสู่ตัวเขาเองเพื่อการรักษาชีวิตของเขาจากศัตรู จึงสรุปได้ว่าในสภาวะเช่นนี้ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในทุกอย่างแม้ในร่างกายของผู้อื่น และเหตุนี้ตราบเท่าที่สิทธิทางธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนในทุกสิ่งยังคงอยู่ ก็จะไม่มีความมั่นคงให้มนุษย์ผู้ใดเลยที่จะมีชีวิตยืนยาวตามธรรมชาติได้ กำหนดให้ ไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะแข็งแรงขนาดใด หรือฉลาดขนาดใดก็ตาม ด้วยเหตุผลที่ว่านี้ มนุษย์ทุกคนควรพยายามไขว่คว้า หาสันติภาพเท่าที่เขาจะหวังให้ได้มันมา และเมื่อเขาไม่อาจได้มันมา เขาก็ต้องหาวิธีและใช้ทุกอย่างที่เป็นประโยชน์และจะเป็นข้อได้เปรียบต่างๆ จากสงคราม ซึ่งก็คือ การแสวงหาสันติภาพและดำเนินตามมัน และผลรวมของสิทธิทางธรรมชาติ ซึ่งก็คือ เราอาจทำทุกอย่างได้เพื่อปกป้องตนเอง” (เนืองน้อย บุญยเนตร, 2552)

การทำความเข้าใจความเห็นแก่ตัวในระหว่างบุคคลว่า เป็นพื้นฐานทางธรรมชาติที่ชี้ให้มนุษย์พยายามแสวงหาวิธีการ หรือเงื่อนไขเพื่อการอยู่ร่วม และจะต้องให้การยอมรับให้มากที่สุด ในสิ่งที่เข้าได้ถึงความเป็นในระหว่างบุคคลด้วย เพราะว่า ความสุขสงบ และการปกป้องตนเอง จะต้องพอใจยอมรับกับสิทธิขอบเขตของการกระทำที่มีต่อตนเอง และบุคคลอื่น ฉะนั้น การทำความเข้าใจในความเห็นแก่ตัวจึงเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้อยู่ในสภาวะสงครามในระหว่างบุคคลตราบนานเท่านาน โดยจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้เป็นการเปิดทางล่งละเมิดในระหว่างบุคคลได้

ข้อโต้แย้งที่มักได้ยินอยู่เสมอว่า แนวคิดความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ไม่ใช่เป็นความดีหรือความถูกต้องที่จะกระทำต่อกันในระหว่างบุคคลนั้น และไม่สมควรให้การยอมรับเชื่อถือใดๆ ในเงื่อนไขข้อตกลงในสังคมได้ ซึ่งสามารถตอบข้อโต้แย้งนี้โดย โทมัส ฮอบส์กล่าวว่า ถ้าสร้างกติกาขึ้นโดยที่ทั้งสองฝ่ายยังไม่ต้องกระทำในตอนนั้น แต่เชื่อซึ่งกันและกันแล้วละก็ในสภาวะธรรมชาติแท้ๆ ซึ่งเป็นสภาวะของสงครามระหว่างมนุษย์ทุกคนกับมนุษย์ทุกคน มีเหตุผลดีที่จะคิดว่ากติกานี้จะเป็นโมฆะ แต่ถ้าตั้งอำนาจกลางเหนือทั้งสองฝ่าย โดยให้มีสิทธิและกำลังพอเพียงที่จะบังคับให้เกิดการกระทำ กติกาก็จะไม่เป็นโมฆะ แต่เนื่องจากผู้ที่กระทำการก่อนจะไม่มีสิ่งประกันว่าอีกฝ่ายจะกระทำในตอนหลัง เพราะข้อผูกมัดทางคำพูดนั้นอ่อนเกินกว่า

จะควบคุมความทะเยอทะยาน ความโลภ ความโกรธ และอารมณ์ต่างๆ ของมนุษย์ไว้ได้ ถ้าปราศจากความกลัวอำนาจบางอย่างที่จะมาบังคับ ซึ่งในสภาวะธรรมชาติแท้ๆ นั้นมนุษย์ทุกคนเสมอภาคกัน และไม่อาจคิดได้ว่า จะมีผู้ตัดสินที่จะมาตัดสินความชอบธรรมของความกลัวของตนเองได้ และด้วยเหตุนี้ ผู้ซึ่งกระทำก่อนจึงทำสิ่งที่ถือได้ว่าทรยศตนเองให้แก่ศัตรู ซึ่งขัดแย้งกับสิทธิ์ที่เขาไม่อาจละทิ้งได้ นั่นคือสิทธิ์ในการปกป้องชีวิตของตนเอง และปกป้องสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต แต่ในผืนแผ่นดินที่มีกฎหมาย ที่ซึ่งแต่งตั้งอำนาจหนึ่งขึ้นมาเพื่อบังคับคนผู้ที่ถ้าไม่บังคับแล้วจะละเมิดความไว้วางใจของพวกเขา ในที่นี้ ความกลัวจะไม่ใช้สิ่งที่มีเหตุผลดีอีกต่อไป และในกฎธรรมชาตินี้เองที่ประกอบด้วยที่มาและจุดกำเนิดของความยุติธรรม แต่เมื่อกฎได้ถูกสร้างขึ้นแล้ว การผิดกติกาถือได้ว่า อยุติธรรม และนิยามของคำว่า ความยุติธรรม ก็ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากการไม่กระทำตามกติกา

สรุป ความเห็นแก่ตัวสามารถทำให้เกิดความร่วมมือกันได้ในระหว่างบุคคล ซึ่งมีลักษณะ 3 ประการคือ 1. การกระทำที่เป็นความดีหรือความถูกต้อง 2. จำนวนผลลัพธ์ของความพึงพอใจ 3. การรักษาความสัมพันธ์ของการกระทำที่เป็นความดีกับจำนวนผลลัพธ์ของความพึงพอใจ โดยพิจารณาข้อเท็จจริงถึงสาเหตุทางธรรมชาติในตัวของมันเองที่ต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด และสร้างความไม่พึงพอใจไปยังบุคคลอื่น เพราะว่า สาเหตุของการทะเลาะเบาะแว้งที่มาจากความทะเยอทะยาน ความโลภ ความโกรธ และอารมณ์ต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้เกิดสภาวะสงครามกับมนุษย์ทุกผู้ ฉะนั้น ความเห็นแก่ตัวจึงเป็นสิ่งที่บุคคลต่างก็ต้องแสวงหาความสงบสุข และรักษาตนเองให้อยู่รอดด้วยการร่วมมือกันระหว่างบุคคล

บทวิเคราะห์แนวคิดความเห็นแก่ตัวของโทมัส ฮอบส์

การวิเคราะห์ค้นหาเหตุผลและสาเหตุของแนวคิดความเห็นแก่ตัว นำไปสู่การพิจารณาความเห็นแก่ตัวกับการกระทำที่เป็นความดี และความเห็นแก่ตัวที่คำนึงถึงผู้อื่น โดยมีแนวคิดเป็นมาตรฐานเพื่อนำไปสู่ข้อตกลงของการอยู่ร่วมกัน เพื่อแสดงให้เห็นมุมมองของธรรมชาติของมนุษย์คือ ความเห็นแก่ตัวที่แตกต่างออกไปได้ ดังนี้

1. ประเด็นความไม่ชัดเจนของการกระทำความดี

แนวคิดความเห็นแก่ตัวพบข้อบกพร่องที่ว่า ไม่สมควรเป็นการกระทำความดีแต่อย่างใด รวมถึงปัญหาที่เป็นข้อถกเถียงถึงคำตอบที่ไม่ชัดเจนในการกระทำความดี ซึ่งถ้าเราทำความเข้าใจพื้นฐานธรรมชาติของ โทมัส ฮอบส์ที่นำไปสู่การกระทำคือ 1. การกระทำเพื่อตนเอง 2. ผลลัพธ์ของความพึงพอใจ และความไม่พึงพอใจ ซึ่งแต่เดิมอาจมาจากความกลัวพระเจ้า ความกลัวในผลของกรรม ความกลัวตาย รวมถึงความเชื่อสิ่งที่จะเข้ามาหลังจากความตาย นำไปสู่การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดเพื่อรักษาความอยู่รอด อยู่เหนือความวิตกกังวล ซึ่งเขามีความเชื่อว่า

42 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

มนุษย์มีความกลัวสิ่งเหล่านี้อยู่ ทำให้ความไม่ชัดเจนของการกระทำความดีจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ต้องเลือกตัดสินใจ

ข้อยืนยันความชัดเจนในฐานะรากฐานการกระทำความดีของ โทมัส ฮอบส์ กล่าวว่า “ประการแรก มนุษย์ทุกผู้สมควรมีความพยายามอย่างยิ่งที่จะรักษาสันติภาพ ให้ไกลสุดเท่าที่เขาจะได้รับความหวังจากสิ่งนี้ ประการที่สอง มนุษย์ทุกผู้สามารถปกป้องพวกเขาตัวเอง” (Thomas Hobbes, 1998) พบว่า จากกฎในฐานะรากฐานของธรรมชาตินี้ มนุษย์ควรตระหนักที่จะให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาสันติภาพ และมีความตั้งใจส่งออกไปให้เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกผู้ โดยให้เป็นไปเพื่อสันติภาพ และการปกป้องตนเอง รวมถึงการรักษารูปแบบในทุกๆ สิ่งที่ต้อง ดังนั้น ความชัดเจนในการกระทำความดีจึงเป็นยินยอมในการกระทำเพื่อรักษาสันติภาพ และปกป้องตนเองตามรูปแบบข้อตกลงที่ถูกต้อง

การพิจารณาข้อบกพร่องที่พบอีกว่า มีความไม่ชัดเจนในผลลัพธ์การกระทำความดี โดย โทมัส ฮอบส์ได้ตอบถึง เงื่อนไขพื้นฐานความกังวลของมนุษย์คือ 1. ความมั่นคงของความสุข 2. หลีกเลี่ยงความลำบากทุกข์ยาก ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ว่า เป็นความเสมอภาคของบุคคลทุกผู้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นเป้าหมายสุดท้ายของทุกการกระทำตามปริมาณความพึงพอใจของแต่ละบุคคล โดยไม่ว่า บุคคลจะมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เข้มแข็งหรืออ่อนแอเพียงไรต่างก็จะต้องมีความพึงพอใจที่แตกต่างกันได้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของผลลัพธ์เพื่อตอบสนองทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ข้อยืนยันถึงเจตนาในการกระทำ โทมัส ฮอบส์ กล่าวว่า “สาเหตุของความดีหรือความชั่วขึ้นอยู่กับผลสะท้อนจากการคาดการณ์เกี่ยวกับทุกความเชื่อมโยงที่นำไปสู่ผลลัพธ์ รวมถึงความสามารถที่จะเห็นบันปลายกับบางสิ่งที่บุคคลอื่นๆ อาจจะได้พบเจอ” (Thomas Hobbes, 1998) ซึ่งพบว่า บุคคลจะแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดตามกำลังสติปัญญา ความสุขุมรอบครอบที่มีความเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่จะก่อให้เกิดความสุข ความพึงพอใจสูงสุด ฉะนั้น ความไม่ชัดเจนในผลลัพธ์การกระทำความดีจึงเป็นการคาดการณ์ของปัจเจกบุคคลตามความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ที่ต้องการงดเว้นหรือหลีกเลี่ยงความทุกข์ และการเรียนรู้ที่จะป้องกันตนเองตามความยินยอมเพื่อรักษาสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม

สรุป ข้อบกพร่องความไม่ชัดเจนของการกระทำความดี แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1. การกระทำเพื่อตนเอง 2. ผลลัพธ์ของความพึงพอใจ และไม่พึงพอใจ โดยพิจารณาจาก 3 ประการ คือ 1. การรักษาสันติภาพ 2. การป้องกันตนเอง 3. การคาดการณ์ เพราะว่า การให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่จะเกิดความสุขจะสร้างความเดือดร้อนปั่นป่วนมากกว่าสุข บุคคลจึงจำยอมต้องเสียสละสิ่งล่อใจบ้างเพื่อความปลอดภัย และสิ่งที่ดีที่สุดตามที่บุคคลคาดการณ์ ฉะนั้น ความไม่ชัดเจนของการกระทำความดีจึงไม่อาจตัดสินได้ว่า เป็นข้อบกพร่องเสมอไป ซึ่งต้องพิจารณา

ลักษณะสถานการณ์ ภาวะจำยอม ที่บ่งการให้เกิดการกระทำของบุคคล ผลตอบแทนในฐานะที่เป็นผลลัพธ์ตามความพึงพอใจตามที่คาดการณ์ของแต่ละบุคคลที่สามารถจะแตกต่างกันได้

2. ประเด็นความเห็นแก่ตัวมีการกระทำต่อผู้อื่นในทางลบ

แนวคิดความเห็นแก่ตัวพบข้อบกพร่องที่ว่า มีการกระทำต่อผู้อื่นในทางลบ ซึ่งมักนำมาเป็นข้อโต้แย้งในการปฏิบัติระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าเราพิจารณาความต้องการของบุคคลที่ต้องการสิ่งที่ดีให้ทั้งร่างกาย และจิตใจในฐานะที่เป็นเครื่องมือ หรือเป็นแบบอย่าง เช่น แรงขับเคลื่อนให้เกิดการกระทำที่มาจากความปรารถนา อำนาจ ความมั่งคั่ง ความสง่างาม การมีชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือ และอารมณ์ของความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง รวมถึงความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน ซึ่งเมื่อบุคคลมีความต้องการในสิ่งเหมือนกันจึงความเป็นไปได้ที่นำไปสู่สถานะสงครามที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์เกิดขึ้น

แนวคิดที่ยืนยันถึงสาเหตุการทะเลาะเบาะแว้งดังที่กล่าวมาคือ 1. การแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ 2. ความไว้นื้อเชื่อใจเพื่อความปลอดภัย 3. เกียรติศักดิ์เพื่อชื่อเสียงเกียรติยศ ซึ่งการคาดการณ์ถึงผลลัพธ์จากการทะเลาะเบาะแว้งมีความเป็นไปได้ของสิ่งที่ให้สิ่งที่ดีที่สุดหรือความชั่วที่ให้ความเจ็บปวด มาจากประสบการณ์หรือการใช้เหตุผลไตร่ตรองความต่อเนื่องในทุกกระบวนการของความสำเร็คือ ความสงบสุข ฉะนั้น การทะเลาะเบาะแว้งจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถคาดการณ์ถึงความเป็นไปได้ของผลลัพธ์ ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคือ ต้องการความสงบสุขอยู่คนเดียว

ทำไมมนุษย์ถึงยังทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่ ทั้งที่มีเป้าหมายคือ ความสุขสงบ แต่ด้วยธรรมชาติของมนุษย์มักมองมนุษย์ด้วยกันในแง่ร้าย และอาจเป็นศัตรู ซึ่งก็รวมถึงธรรมชาติของสัตว์ที่พบได้ในหลายประเภท แต่ด้วยข้อยืนยันที่มนุษย์ไม่ต้องการกระทำต่อผู้อื่นทางลบคือ มนุษย์พยายามสร้างสันติภาพด้วยการสร้างข้อตกลงร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อการหลีกเลี่ยงหรือต่อต้านสิ่งที่เป็นอันตรายให้ถึงแก่ความตายเป้าหมายสุดท้าย และถ้าไม่เชื่อในข้อตกลงก็จะถูกละเมิดสิทธิด้วยการตราหน้าว่า เป็นผู้ต้องหา เป็นนักโทษ เป็นผู้ต้องขัง แต่ถ้ามีผู้ที่จะกระทำ ความชั่วร้ายกับบุคคลโดยปัจจุบันซึ่งหน้า เราควรจะกระทำเมื่อความกลัวในระหว่างบุคคลหมดไปอย่างไร

ข้อสนับสนุนที่พบได้ว่า มนุษย์มีสิทธิที่จะปกป้องตนเองจากผู้รุกราน เพราะว่า ในสถานการณ์ที่อาจมีความฉุกเฉินในการเผชิญหน้ากับความรุนแรง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แนวคิดความเห็นแก่ตัวแนะนำว่า เราจะต้องละทิ้งการยึดหลักคุณธรรม หรือข้อตกลงที่จะคิดว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่ทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่งได้ เพราะเหตุที่ ความถูกต้องไม่มีความชัดเจน ไม่มีความสมัครใจที่จะเชื่อมโดยกับเงื่อนไขความถูกต้อง เราจึงต้องคำนึงถึงตนเองเพื่อความปลอดภัยและป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงสูงสุด ฉะนั้น ความเห็นแก่ตัวที่กระทำต่อผู้อื่นในแง่ลบจึงเป็น

44 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

การปฏิเสธเพื่อรักษาประสิทธิภาพในคำมั่นสัญญาอย่างเคร่งครัดที่อาจมาจากความเห็นผิด การได้รับข้อมูลที่ผิด โดยการปกป้องตนเอง ซึ่งเราเรียกกันว่า การไตร่ตรองเพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด การเห็นผิดก่อนตัดสินใจให้เกิดการกระทำของตนเอง และผู้อื่น

ความเห็นแก่ตัวเป็นการกระทำต่อผู้อื่นในแง่ลบ แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1. การมองมนุษย์ในแง่ร้าย 2. การหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด ด้วยพบข้อบกพร่องที่มองว่า คำตอบที่ถูกต้องอาจความไม่ชัดเจน เพราะการอ้างว่า ธรรมชาติของมนุษย์ทุกผู้ที่ต้องการแสวงหาความสุข และหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด แต่ไม่มีความเหมือนกันในด้านเงื่อนไขของแต่ละบุคคล และผลลัพธ์ที่รวมความต้องการของมนุษย์มาเป็นเงื่อนไขตัดสินคำตอบที่ถูกต้อง เพราะเหตุนี้ ทำให้มนุษย์อยู่สภาวะสงครามของมนุษย์ทุกผู้ ไม่สามารถประเมินสถานการณ์ที่สร้างความมั่นใจในผลลัพธ์ของการกระทำ และความเข้าใจในทัศนคติของบุคคลได้ ฉะนั้น ทางออกของปัญหาความเห็นแก่ตัวที่กระทำต่อผู้อื่นในทางลบคือ การหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด ซึ่งต้องระมัดระวังความเห็นแก่ตัวของตนเองที่หลงคิดว่า เป็นความถูกต้อง แต่เป็นความเข้าใจที่ผิด ความเห็นผิด และสร้างทัศนคติที่ผิดจนนำไปสู่การกระทำในแง่ลบให้เกิดขึ้นต่อตนเอง และผู้อื่น

บทสรุป

แนวคิดเรื่องความเห็นแก่ตัวของโทมัส ฮอบส์ได้อธิบายลักษณะ 3 ประการคือ 1. การกระทำที่เป็นความดีหรือความถูกต้อง 2. จำนวนผลลัพธ์ของความพึงพอใจ 3. การรักษาความสัมพันธ์ของการกระทำที่เป็นความดีกับจำนวนผลลัพธ์ของความพึงพอใจ โดยพิจารณาข้อเท็จจริงสาเหตุทางธรรมชาติในตัวของมันเองที่ต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด และสร้างความไม่พึงพอใจไปยังบุคคลอื่น เพราะว่า สาเหตุของการทะเลาะเบาะแว้งที่มาจากความทะเยอทะยาน ความโลภ ความโกรธ และอารมณ์ต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้เกิดสภาวะสงครามกับมนุษย์ทุกผู้ ฉะนั้น ความเห็นแก่ตัวจึงเป็นสิ่งที่บุคคลต่างก็ต้องแสวงหาความสงบสุข และรักษาตนเองให้อยู่รอดด้วยการร่วมมือกันในระหว่างบุคคล

เมื่อพิจารณาความเห็นแก่ตัวผ่านสถานการณ์หรือสถานการณ์ที่บ่งการให้เกิดการกระทำของบุคคล ผลตอบแทนในฐานะที่เป็นผลลัพธ์ตามความพึงพอใจตามที่คาดการณ์ของแต่ละบุคคลที่สามารถจะแตกต่างกันได้ ทั้งนี้มาจากเงื่อนไขของแต่ละบุคคล และผลลัพธ์ที่มาจากความต้องการของมนุษย์ ทำให้มนุษย์อยู่สภาวะสงครามที่ไม่สามารถประเมินสถานการณ์ที่สร้างความมั่นใจในผลลัพธ์ของการกระทำ และความเข้าใจในทัศนคติของบุคคลได้ ฉะนั้น ทางออกของปัญหาความเห็นแก่ตัวที่กระทำต่อผู้อื่นในทางลบคือ การหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด ซึ่งต้องระมัดระวังความเห็นแก่ตัวของตนเองที่หลงคิดว่า เป็นความถูกต้อง แต่เป็นความเข้าใจที่ผิด

ความเห็นผิด และสร้างทัศนคติที่ผิดจนนำไปสู่การกระทำในแง่ลบให้เกิดขึ้นต่อตนเอง และผู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

- ระวี ภาวิไล.(2554). **ปรากฏการณ์แห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : คอนเซ็ปท์พริ้นท์.
เนืองน้อย บุญยเนตร. (2552). **จริยศาสตร์ตะวันตก : ค้านท์ มิลล์ ฮอบส์ รอลส์ ชาร์ลส์**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ไนเจล วอร์เบอร์ตัน. (2556). **ประวัติศาสตร์ปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.
Thomas Hobbes. (1996). **Leviathan**. Great Britain: Oxford University Press.
Samuel, Enoch, Stumpf. (1971). **Philosophy: History & Problems**. USA: McGraw-Hill.

